

noot 1 CBS: Dit is de afkorting voor het Centraal Bureau voor de Statistiek, dat als taak heeft het publiceren van betrouwbare en samenhangende statistische informatie..

noot 2 Datling: een internationaal bedrijf dat een database beheert en uitbaat met locatie- en omgevingskenmerken van en voor bedrijven in de voedselindustrie

noot 3 *Why the new trend in nightlife is staying home*: Waarom de nieuwe trend in het nachtleven is thuis te blijven.

Tekst 3

Vermijdbare risico's?

(1) Dat was verdraaid goed nieuws, vorige week in het NOS-journaal. Rotterdamse onderzoekers hadden ontdekt dat één op de drie dementie-
5 gevallen is te voorkomen. Er blijkt namelijk een aantal vermijdbare leefstijlrisicofactoren te bestaan, wat – naast een uitstekend scrabble-
woord – de suggestie oplevert dat
10 mensen zelf van alles kunnen doen om de kans te verkleinen op een avondrood vol verwarring en vergeten leven. Wie zijn bloeddruk laag houdt en ervoor zorgt dat hij geen
15 diabetes krijgt, is al heel goed bezig. De mensen van het Journaal draaiden er een voxpopje¹⁾ bij met blije sportschoolsenioren van variërende
20 fitheid, en alles leek cool en oké in de wereld.

(2) Tijdens de uitzending googelde ik even mee. Dat is een gewoonte van me, want als het aankomt op wetenschapsnieuws is de NOS vaak wat
25 kwalitatief uitgedaagd. Tijdens mijn digitale speurtocht stuitte ik op het bijbehorende persbericht van het Erasmus MC, waar de vrienden van het Journaal zich overigens keurig
30 aan hadden gehouden. In dat persbericht bleek dat, na hoge bloeddruk, vooral opleidingsniveau invloed heeft op dementie. “Een hoge opleiding vermindert de gevolgen die de
35 ziekteprocessen hebben op het

mentaal functioneren. Er is eigenlijk meer reservecapaciteit om de gevolgen van de ziekte op te vangen.”

(3) Meer reservecapaciteit, dat klinkt
40 wederom uiterst puik. En ik twijfel er niet aan of de Rotterdammers hebben in theorie gelijk. Maar betekent dat echt dat in de praktijk een lage
opleiding een ‘vermijdbaar’ onderdeel
45 van iemands ‘leefstijl’ is? Het idee dat dubbeltjes met een beetje goede onderwijswil op grote schaal kwartjes kunnen worden, is al een tijd populair. Tien jaar geleden opperde Mark
50 Rutte – toen nog niet eindbaas van BV Nederland, maar staatssecretaris van Onderwijs – dat het goed was als in 2030 niet meer een kwart maar de helft van de mensen was afgestu-
55 deerd aan hbo of universiteit.

(4) Helaas is de wetenschap achter dit optimistische geloof in ons collectieve kwartjespotentieel nogal
60 ontnuchterend. Zo schrijven de onderwijspsychologen David Berliner en Gene Glass dat het een misvatting is dat scholen alle kinderen alles kunnen leren en iedereen kunnen
verheffen. In hun boek *50 myths and
65 lies that threaten America's public schools* verwijzen ze naar de Dodo uit Alice in Wonderland, die verkondigt: “Everybody has won, and all must have prizes.”²⁾ “Het is spijtig”,
70 schrijven ze, “maar in de echte

wereld kan niet elk kind een winnaar zijn.”

75 **(5)** Zo is het al moeilijk, zo niet onmogelijk, om te testen of een kind bepaalde kennis echt meester is, schrijven Berliner en Glass. En zelfs als je dat zou kunnen testen, dan nog is elk kind anders. Als je een maand of een jaar later terug zou komen, 80 ontdek je ongetwijfeld dat sommige kinderen alles hebben onthouden en dat anderen geen flauw benul meer hebben van wat ze ook alweer hadden geleerd. “Individuele verschillen 85 in aanleg, geheugen, motivatie, familiesteun en dergelijke zijn harde feiten, die ontkend worden op eigen risico.”

90 **(6)** Er zullen, kortom, altijd mensen zijn bij wie een lage opleiding beter past. Onvermijdbaar zelfs, omdat dit nu eenmaal was wat er voor hen in zat. En gelukkig maar: een samenleving heeft immers ook haar loodgieters en ziekenverzorgers hard 95 nodig.

100 **(7)** Bovendien is opwaartse mobiliteit niet per se gratis of gezond, zo bleek eerder deze maand. In een nieuwe studie keken wetenschappers naar Amerikaanse kinderen uit arme gezinnen en suboptimale wijken, die zichzelf door zelfcontrole en hard

105 werken richting hoger onderwijs hadden geknakt. En die strijd is te zien aan hun dna. Psychologiehoogleraar Gregory Miller legde in *The Atlantic* uit hoe: “Tegen de tijd dat ze begin twintig zijn, hebben ze 110 cellen die er vrij oud uitzien ten opzichte van hun biologische leeftijd.” Kinderen die uit een kansrijker milieu komen, hebben dat niet. “Het lijkt erop dat zelfcontrole en/of het succes 115 dat door die zelfcontrole mogelijk wordt gemaakt, een prijs heeft.” **(8)** Ik wil niet beweren dat dit eerlijk is, of dat scholen maar moeten ophouden met proberen het beste uit kinderen te halen. Wel dit: dat op- 120 leidingsniveau niet een leefstijl is die je zomaar kunt kiezen. Maatschappelijke ongelijkheid speelt een rol, en soms is iemands ‘beste’ kunnen gewoon een lage opleiding. Niet elke 125 burger kan zomaar tot grote diploma-hoogte stijgen, en niet elke ziekte, tegenslag of tragedie is te voorkomen. Zeker in deze neoliberale 130 tijden, waarin ‘vermijdbaar leefstijl-risico’ al snel verandert in ‘eigen schuld, dikke bult’, is het belangrijk dat we onszelf daar regelmatig aan herinneren. De schuld krijgen is wel 135 het laatste wat iemand met dementie nodig heeft.

*naar: Asha ten Broeke
uit: de Volkskrant, 31 juli 2015*

Asha ten Broeke is wetenschapsjournalist.

noot 1 voxpopje: kort interview met mensen op straat of elders

noot 2 “*Everybody has won, and all must have prizes.*”: Iedereen heeft gewonnen en iedereen moet een prijs krijgen.